

AnsökanDatum
2020-06-17Dnr
2020/139

Patent- och marknadsdomstolen

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
PMD:J
INKOM: 2020-06-17
MÅLNR: PMT 9984-20
AKTBIL: 1**Kärande**Konsumentombudsmannen
Box 48
651 02 Karlstad**Svarande**Svea Ekonomi AB
169 81 Solna**Saken**

Villkor rörande uttag av förseningsavgift vid konsumentkredit

1 Yrkanden**1.1 Yrkande om förbud mot att i avtal om konsumentkredit tillämpa avtalsvillkor enligt vilket gäldenären åläggs att betala förseningsavgift**

Konsumentombudsmannen (KO) yrkar att Patent- och marknadsdomstolen (PMD), vid äventyr av vite, förbjuder Svea Ekonomi AB (Svea eller bolaget) att i kreditavtal med konsument använda avtalsvillkor med innebörden att den konsument som inte i rätt tid fullgör betalning av kapital, ränta eller avgifter förpliktas att betala en förseningsavgift, eller att använda avtalsvillkor med väsentligen samma innebörd.

1.2 Yrkande om ersättning för rättegångskostnad

KO yrkar ersättning för rättegångskostnad med ett belopp som senare kommer anges.

2 Rättslig grund

2.1 Yrkande om förbud mot att i avtal om konsumentkredit tillämpa avtalsvillkor enligt vilket gäldenären åläggs att betala förseningsavgift

Svea tillämpar i avtal avseende konsumentkredit villkor med innebörden att en förseningsavgift, med ett belopp som Svea vid var tid tillämpar och för närvarande 120 kr, tas ut av en låntagare om denne inte i rätt tid fullgör betalning av kapital, ränta eller avgifter. Villkoret innebär att en gäldenärs skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att få gäldenären att betala en förfallen skuld utvidgas över vad som följer av lag. Villkoret är därmed ogiltigt och strider mot tvingande konsumentskyddande lagstiftning. Av detta följer att villkoret ska anses oskäligt mot konsument.

Om PMD inte delar KO:s uppfattning att uttag av förseningsavgift strider mot lag, och på den grunden är oskäligt, gör KO gällande att villkoret är oskäligt eftersom det, till nackdel för konsumenten, rubbar balansen mellan parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet.

Bolaget ska förbjudas att fortsätta tillämpa villkoret. Ett förbud är både påkallat ur allmän synpunkt och ligger i konsumenternas intresse.

Förbudet ska förenas med vite eftersom det inte av särskilda skäl är obehövt.

KO utvecklar, efter en kort bakgrund, sin talan i det följande.

3 Bakgrund

3.1 Bolagets verksamhet

Enligt uppgift från Bolagsverket bedriver Svea verksamhet bland annat inom administration av fakturerings och reskontraservice, förvärv av fordringar, kreditupplysning, in- och utlåning till privatpersoner och företag samt ägande och förvaltande av värdepapper. Bolaget hade 2018 en nettoomsättning på dryga 2,1 miljarder kronor.

3.2 Ärendets handläggning hos Konsumentverket

Konsumentverket inledde på eget initiativ i februari 2020 ett tillsynsärende mot bolaget angående uttag av förseningsavgift vid konsumentkrediter. Bolaget har beretts tillfälle att bemöta Konsumentverkets synpunkter och viss skriftväxling har förekommit i ärendet.

Ärendet har överlämnats till KO för beslut i fråga om rättsliga åtgärder. Om detta har Svea informerats.

I det följande övergår KO till att redovisa det aktuella avtalsvillkorets lydelse.

4 Utveckling av talan

4.1 Avtalsvillkorets lydelse

Sveas allmänna villkor för blancolån (avtalet), p. 5 ”dröjsmålsränta och förseningsavgift” har nedan följande lydelse. De fullständiga villkoren, och att villkoren avser konsumentkrediter, framgår av bilaga 1.

Om betalning av kapital, ränta eller avgifter inte fullgörs i tid, ska Låntagaren betala en särskild årlig dröjsmålsränta på det förfallna beloppet tills betalning sker. På belopp som inte förfallit fortsätter den vanliga räntan att löpa. Dröjsmålsräntan beräknas efter den för lånet gällande räntesatsen jämte ett tillägg av fem procentenheter eller, när hela krediten förfallit, en procentenhet. **Jämte dröjsmålsränta enligt ovan utgår även förseningsavgift med belopp som Svea vid var tid tillämpar.**

Att den för närvarande tillämpade förseningsavgiften är 120 kr framgår av bilaga 2.

Det av Svea tillämpade villkoret angående uttag av förseningsavgift förkortas i det följande som villkoret.

4.2 Rättslig reglering

4.2.1 Lag om ersättning för inkassokostnader (1981:739) (inkassokostnadslagen)

Av 1 § inkassokostnadslagen följer att lagen gäller gäldenärens skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att få gäldenären att betala en förfallen skuld. De kostnader som avses framgår av 2–3 §§ inkassokostnadslagen och är avtalade betalningspåminnelser, inkassobrev utformade enligt 5 § inkassolagen (1974:182) samt i vissa fall upprättande av amorteringsplan. Av 5 § första stycket inkassokostnadslagen följer att gäldenären inte är skyldig att ersätta kostnader för andra, i syfte att få gäldenären att betala, vidtagna åtgärder än de som ovan angetts. Av 6 § första stycket inkassokostnadslagen följer att ett avtalsvillkor som ger gäldenären en

skyldighet att ersätta kostnader för åtgärder som syftar till att få gäldenären att betala en förfallen skuld, utöver vad som följer av lagen, är ogiltigt.

Lagen är enligt förarbetena en skyddslagstiftning vars syfte är att skydda gäldenären mot överdrivna anspråk på kostnadsersättning (prop. 1980/81:10 s. 36). Bestämmelserna i lagen är därför tvingande till gäldenärens fördel. Avsikten med lagen är att reglera gäldenärens skyldighet att ersätta borgenärens kostnader för alla sådana mera rutinmässiga åtgärder som en borgenär, sedan skulden förfallit till betalning, vidtar eller låter vidta i syfte att förmå gäldenären att betala (prop. 1980/81:10 s. 96).

Sammantaget kan borgenären i ett konsumentförhållande alltså inte få ersättning för kostnader som går utöver de kostnader som regleras i 2–3 §§ inkassokostnadslagen, även om skyldigheten reglerats i ett avtal, förutsatt att avtalsvillkoret avser en sådan åtgärd som syftar till att få gäldenären att betala en förfallen skuld.

4.2.1.1 *Särskilt angående uttag av förseningsavgift vid handelstransaktioner*

Av 4 a § första stycket inkassokostnadslagen följer att om en borgenär i ett förhållande mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet har rätt till dröjsmålsränta till följd av att en fordran på betalning för en vara eller tjänst inte har betalats i tid, har borgenären också rätt till en förseningsersättning. Detsamma gäller i ett förhållande mellan en näringsidkare och en myndighet eller ett annat offentligt organ, när näringsidkaren i sin yrkesmässiga verksamhet tillhandahåller varor eller tjänster mot betalning.

Av 5 § andra stycket inkassokostnadslagen följer att om borgenären har rätt till förseningsersättning enligt 4 a §, är gäldenären skyldig att betala ersättning för sådana åtgärder som avses i 2 och 3 §§ endast till den del den sammanlagda ersättningen för åtgärderna överstiger förseningsersättningen.

Genom ovan redovisade bestämmelser genomfördes i svensk rätt direktiv 2011/7/EU om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (direktivet om handelstransaktioner). I förarbetena till bestämmelsen anges, angående att det i nämnda direktiv sägs att förseningsersättningen ska utgöra ersättning för borgenärens egna, eller interna, indrivningskostnader, följande. ”Det ligger alltså nära till hands att se förseningsersättningen som en kompensation liknande den ersättningen för inkassokostnader enligt inkassokostnadslagen. Förseningsersättningen bör därför (..) behandlas som en ersättning enligt den lagen.”

4.2.2   **Lag (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (AVLK)**

Enligt 3 § AVLK kan PMD pröva om ett avtalsvillkor som en näringsidkare använder vid erbjudande av varor, tjänster eller andra nyttigheter till konsumenter, med hänsyn till pris och övriga omständigheter är oskäligt mot konsumenten. Om så är fallet får PMD förbjuda näringsidkaren att i framtiden i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor, om förbudet är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse. Ett förbud ska förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

3 § AVLK utgör genomförande av Rådets direktiv 93/13/EEG om oskäliga villkor i konsumentavtal (direktivet). Bestämmelsen ska alltså tillämpas i ljuset av direktivet och EU-domstolens praxis. Den marknadsrättsliga bedömningen enligt AVLK ska inriktas på om ett villkor typiskt sett är oskäligt mot konsumenten. Så är fallet, om villkoret med avvikelser från dispositiv rätt ger näringsidkaren en förmån eller berövar konsumenten en rättighet och därigenom åstadkommer en sådan snedbelastning i fråga om parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet, att en genomsnittligt sett rimlig balans mellan parterna inte längre föreligger. Frågan om ett avtalsvillkor är att anse som oskäligt ska avgöras efter en samlad bedömning av parternas rättigheter och skyldigheter. Vid skälighetsbedömningen spelar också villkorens förhållande till tvingande lagstiftning stor roll. Ett avtalsvillkor som strider mot tvingande lag är regelmässigt att anse som oskäligt. Även sådana villkor som presenterats eller utformats på ett vilseledande eller oklart sätt, så att konsumenten inte kan förutse vilka konsekvenser villkoret får för honom, är normalt att anse som oskäliga enligt AVLK.

I ljuset av ovan redovisade rättsliga reglering övergår KO i det följande till att motivera sin uppfattning att villkoret är att anse som oskäligt. KO inleder genom att redogöra för sin uppfattning att inkassokostnadslagen är tillämplig på villkor rörande uttag av förseningsavgift.

5   KO:s bedömning

5.1   Villkoret är oskäligt eftersom det strider mot tvingande lagstiftning

5.1.1   Inkassokostnadslagen är tillämplig på villkor rörande uttag av förseningsavgift

Inkassokostnadslagen gäller en gäldenärs skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att få gäldenären att betala en förfallen skuld. KO konstaterar att villkoret angående uttag av förseningsavgift, enligt dess lydelse, tillämpas när betalning av kapital, ränta eller avgifter inte fullgörs i tid och att förseningsavgiften därmed alltså verkställs när gäldenären *har en*

förfallen skuld. Vidare noterar KO att det i förarbetena till konsumentkreditlagen (2010:1846) anføres att t. ex. övertrasseringsavgifter, påminnelseavgifter och avgifter för små eller många uttag är avgifter som syftar till att styra konsumenters beteende (prop. 1991/92:83 s. 55 och prop. 2009/10:424 s. 105 med där angiven hänvisning till den äldre konsumentkreditlagens förarbeten). Det är KO:s uppfattning att också uttag av förseningsavgift har ett sådant syfte, här att styra konsumentens beteende i riktning till att betala den förfallna skulden. Syftet med förseningsavgiften kan därmed, enligt KO, inte vara något annat än att få *gäldenären att betala* (jfr. Hovrätten för Västra Sveriges dom i mål FT 2012–17 av den 30 november 2017).

Vidare noterar KO att lagstiftaren, av de skäl som redovisats ovan i avsnitt 4.2.1.1, valt att implementera det krav som direktivet om handelstransaktioner ställer på att en borgenär, under vissa omständigheter, ska ha rätt att ta ut förseningsavgift i handelstransaktioner, i inkassokostnadslagen. Av detta måste enligt KO följa att lagstiftaren ansett att förseningsavgift är ett sådant ersättningsanspråk som faller under inkassokostnadslagens tillämpningsområde.

Den förseningsavgift som villkoret föreskriver tillämpas alltså i syfte att få gäldenären att betala en förfallen skuld och förseningsavgiften faller därmed under inkassokostnadslagens tillämpningsområde. I det följande redovisas KO:s uppfattning att villkoret är ogiltigt enligt nämnda lag.

5.1.2 Villkor angående uttag av förseningsavgift är ogiltigt enligt inkassokostnadslagen och strider därmed mot tvingande konsumentskyddande lagstiftning

Inkassokostnadslagen är tvingande konsumentskyddande lagstiftning. En borgenär har enligt 2–3 §§ inkassokostnadslagen inte rätt att ta ut förseningsavgift i konsumentförhållanden. Ett avtalsvillkor som föreskriver åläggande att betala sådan avgift är därmed, enligt 6 § första stycket inkassokostnadslagen, ogiltigt. Av detta följer att villkoret strider mot tvingande konsumentskyddande bestämmelser. Villkoret är därmed att anse som oskäligt mot konsument.

För det fall PMD inte delar KO:s uppfattning att villkoret angående uttag av förseningsavgift strider mot tvingande konsumentskyddande lagstiftning gör KO gällande att villkoret ska anses oskäligt mot konsument på den grunden att det avviker från dispositiv rätt och rubbar en rimlig balans mellan parterna i avtalet. KO redogör i det följande för denna uppfattning.

5.2 Villkoret är, i vart fall, oskäligt eftersom det rubbar balansen mellan parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten

5.2.1 Villkoret angående uttag av förseningsavgift avviker från dispositiv rätt

För det fall PMD inte anser att villkor angående uttag av förseningsavgift i avtal om konsumentkredit strider mot inkassokostnadslagen är förutsättningen för att i nämnda typer av avtal införa villkor angående uttag av förseningsavgift, såvitt KO känner till, inte reglerad i lag. Av detta följer att förseningsavgift inte ska utgå om så inte avtalats. Villkoret avviker därmed från dispositiv rätt.

Ett avtalsvillkor är enligt praxis oskäligt om det, med avvikelse från gällande dispositiva regler, ger näringsidkaren en förmån och därigenom åstadkommer en sådan snedbelastning i fråga om parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet att en genomsnittlig sett rimlig balans mellan parterna inte längre föreligger (MD 1997:1). KO är av uppfattningen att villkoret angående uttag av förseningsavgift, vilket alltså avviker från dispositiv rätt, medför en sådan snedbelastning i fråga om parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet. KO redogör i det följande för skälen för denna uppfattning och inleder genom att redovisa de sanktioner som bolaget ålägger konsumenten då denne inte uppfyller sitt betalningsåtagande.

5.2.2 Konsumentens förpliktelser vid försenad betalning

För det fall att en konsument inte uppfyller sitt betalningsåtagande följer av lag, och på sätt som ovan i avsnitt 4.2.1 anförts, att konsumenten är ersättningsskyldig för vissa kostnader som borgenären haft för sådana åtgärder som vidtagits i syfte att driva in den förfallna skulden. Att Svea vid försenad betalning tar ut dessa avgifter framgår av bilaga 2. Konsumenten är därtill vid försenad betalning enligt avtalet skyldig att betala dröjsmålsränta.

I sammanhanget noterar KO, angående det i avtalet villkorade sättet att beräkna dröjsmålsränta, följande. Om inget annat avtalats är enligt 7 § räntelagen dröjsmålsräntan densamma som räntan före förfallodagen. Svea har avtalat annat, nämligen att dröjsmålsräntan beräknas efter den för lånet gällande räntesatsen jämte ett tillägg av fem procentenheter eller, när hela krediten har förfallit, en procentenhet. Den i avtalsvillkoret tillämpade räntesatsen om fem procent avviker därmed på ett enligt KO:s mening nämnvärt sätt från den i dispositiv rätt tillämpade räntesatsen.

Till den ersättning för kostnader, och den dröjsmålsränta, som konsumenten åläggs att betala vid försenad betalning kommer enligt avtalet en förpliktelse för konsumenten att utge förseningsavgift.

5.2.3 Villkoret angående uttag av förseningsavgift medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten

KO:s uppfattning är att villkoret angående uttag av förseningsavgift, sett i ljuset av en samlad bedömning av de sanktioner som drabbar konsumenten då denne inte uppfyller sitt betalningsåtagande, medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

Förseningsavgiften innebär en oskäligt tung ekonomisk börda för konsumenten. Den ekonomiska nackdel som uttag av förseningsavgift innebär för konsumenten vägs inte vägs upp av andra, i avtalet förekommande, villkor. Även om det vid bedömningen av villkoret får beaktas att förseningsavgiften kan ha en preventiv funktion, är det KO:s uppfattning att denna preventiva funktion nog tillgodoses genom uttag av dröjsmålsränta. Under sådana förhållanden kan det inte antas att en konsument vid en individuell förhandling hade godtagit villkoret angående uttag av förseningsavgift (jfr. EU-domstolens dom i mål C-421/14, Banco Primus, punkt 60). Villkoret angående uttag av förseningsavgift är därmed att anse som oskäligt mot konsument.

5.3 Det är ur allmän synpunkt påkallat, och ligger i konsumenternas intresse, att fortsatt tillämpning av villkoret förbjuds

Svea tillämpar i avtal om konsumentkredit ett oskäligt avtalsvillkor och bryter därmed mot de krav lagstiftaren har ställt på kreditgivare. Det är därför ur allmän synpunkt påkallat att fortsatt användning av villkoret förbjuds. Ett sådant förbud ligger även i konsumenternas intresse eftersom dessa löpande åläggs, eller riskerar att löpande åläggas, oskäliga kostnader.

5.4 Svea ska förbjudas att i avtal rörande konsumentkredit tillämpa avtalsvillkor enligt vilket gäldenären åläggs att betala förseningsavgift

KO har ovan gjort gällande att det villkor angående uttag av förseningsavgift som Svea tillämpar i avtal om konsumentkredit är oskäligt eftersom det strider mot tvingande konsumentskyddande lagstiftning. För det fall PMD inte delar KO:s ovan nämnda uppfattning har KO gjort gällande att avtalsvillkoret är oskäligt då det innebär en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet, till nackdel för konsumenten. Det är vidare ur

allmän synpunkt påkallat, och ligger i konsumenternas intresse, att fortsatt tillämpning av villkoret förbjuds.

6 Preliminär bevisuppgift

6.1 Skriftlig bevisning

1. Avtalsvillkoren, bilaga 1. Till styrkande av att avtalsvillkorets utformning och lydelse.
2. Skärmdump från Sveas hemsida med information om storleken på aktuell förseningsavgift samt information om att bolaget tar ut inkassokrav, påminnelseavgift, bilaga 2. Till styrkande av storleken på den av Svea tillämpade förseningsavgiften och till styrkande av att den konsument som inte uppfyller sitt betalningsåtagande, förutom dröjsmålsränta och förseningsavgift, även åläggs att betala den ersättning som följer av inkassokostnadslagen.

Daniel Karfs
Bitr. Konsumentombudsman

Elin Berner
Processråd